

УДК 821.112.28-194
С325

Перекладачі:

Велвл Чернін, Валерія Богуславська, Петро Рихло, Юрко Прохасько,
Анна Уманська

С325 Антологія сучасної їдишської поезії / переклад Велвл Черніна, Валерії Богуславської, Петра Рихла, Юрка Прохаська, Анни Уманської: упорядник Велвл Чернін.
К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2024. 80 с.
ISBN 978-617-8262-78-5

Антологія пропонує читачеві знайомство із сучасною їдишською поезією та її авторами. Сучасна їдишська поезія не є масовим явищем, адже їдишем нині фактично не послуговуються у побуті. Серед її творців сьогодні багато професійних літературознавців, істориків культури, лінгвістів та перекладачів класичної художньої літератури з їдишу іншими мовами. Всі вони здобули освіту іншими мовами. Їхня творчість мовою їдиш є результатом усвідомленого рішення. У цьому сенсі сучасна їдишська поезія є унікальним явищем, а запропонована Антологія висвітлює її розмаїття. Більшість перекладів виконано спеціально для цього видання.

УДК 821.112.28-194

**Співфінансується
Європейським Союзом**

Профінансовано Європейським Союзом.

Висловлені погляди та думки належать виключно автору(ам) і не обов'язково відображають позицію Європейського Союзу або Європейської виконавчої агенції з питань освіти та культури (ЕАСЕА). Ані Європейський Союз, ані ЕАСЕА не несуть за них відповідальності.

На обкладинці використано графічну роботу Віктора Гукайла із циклу «Ковчег».

ISBN 978-617-8262-78-5

© ДУХ І ЛІТЕРА, 2024

© Перекладачі

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ЗМІСТ

ВІД УКЛАДАЧА	13
--------------------	----

Марина Алексєєва

«Скажи мені...»	17
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	

МОЄМУ ДЯДЬКОВІ ШМУЕЛУ-ЛИПІ, КОТРИЙ ЛЮБИВ У ДИТИНСТВІ ГОЛУБІВ	17
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	

В ДОМІ ПАРАДЖАНОВА	18
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	

«По той бік...»	18
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	

ЛІЧИЛОЧКА	19
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	

Шолом Бергер

ЗВІТ З ПУСТОГО МІСТА	20
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	

РАПТОМ 21
Переклад Велвля Черніна

«М'яч вислизає з рук...» 21
Переклад Велвля Черніна

Лев Берінський

ПАНУРГ 22
Переклад Велвля Черніна

МОЯ ПРОМОВА НА ВІДКРИТТІ 23
Переклад Велвля Черніна

АНТИКВАРІАТ 23
Переклад Велвля Черніна

Брурія Віганд

ТИ БУВ ТУТ 24
Переклад Велвля Черніна

КАВУНИ В КЛІТЦІ 25
Переклад Велвля Черніна

Анна Візгой

ДАЛЕЧИНІ 26
Переклад Велвля Черніна

«Мій вірш кровоточить лютневими вітрами...» 26
Переклад Велвля Черніна

КВІТИ 27
Переклад Велвля Черніна

Ошер Ґаль

ЛАМАНИЙ ЇДИШ 28
Переклад Велвля Черніна

МІНЬЯН ПОЕТИВ 29
Переклад Велвля Черніна

Борис Карлов

ДЕРЕВО 30
Переклад Анни Уманської

ЗОЛОТИЙ ЛАНЦЮГ 30
Переклад Анни Уманської

МОВНА ДІАЛЕКТИКА 32
Переклад Велвля Черніна

Довід-Омар Коген

FESTINA LENTE 33
Переклад Анни Уманської

БЛАКИТНИЙ ДЕНЬ ВИМОГИ 33
Переклад Анни Уманської

МОЛИТВА 34
Переклад Анни Уманської

Мойше Лемстер

«Не все одразу...» 35
Переклад Анни Уманської

ПОКЛИК ЮНОСТІ ДАЛЕКОЇ 35
Переклад Анни Уманської

ВИНО І ПІСНЯ	36
<i>Переклад Анни Уманської</i>	

Їсроел Некрасов

ТРАВЕНЬ У ВІЛЬНІ	38
<i>Переклад Анни Уманської</i>	

НАПЕРЕДОДНІ СУБОТИ	38
<i>Переклад Анни Уманської</i>	

СТАРИЙ	39
<i>Переклад Анни Уманської</i>	

«На вулиці дощить, брудно й сіро...»	39
<i>Переклад Анни Уманської</i>	

П'ЯНИЙ САМУРАЙ	40
<i>Переклад Анни Уманської</i>	

«Можливо, десь там іде дощ...»	40
<i>Переклад Анни Уманської</i>	

«Трое старих сидять і шиють...»	41
<i>Переклад Анни Уманської</i>	

Жіль Розьє

В ТВОЇЙ ПУСТЕЛІ	42
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	

БІЛЯ ПАМ'ЯТНИКА ГЕРОЮ	43
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	

Хаїм Сокол

«Вчора приходили гості...»	44
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	

«Висловлюючись мовою лінгвістики...» 48
Переклад Велвла Черніна

Томас Соксбергер

ПАПЕРОВІ ЛЮДИ 47
Переклад Велвла Черніна

З ЦИКЛУ «ГОЛОСИ» VI 47
Переклад Велвла Черніна

Єрміюгу-Арон Тауб

ЛАНДШАФТ: СУМІРКОВО, СРІБЛЯНО 49
Переклад Велвла Черніна

ПРИТЧА-ПОПЕРЕДЖЕННЯ 50
Переклад Велвла Черніна

Марек Тушевицький

НА ВУЛИЦІ БЛІХ 53
Переклад Велвла Черніна

ПОГЛЯНЬ НА СОНЦЕ 53
Переклад Велвла Черніна

В ПОНЕДІЛОК ВРАНЦІ 54
Переклад Велвла Черніна

Міхоел Фельзенбаум

ПІСКОВИЙ ГОДИННИК 56
Переклад Валерії Богуславської

НЕКТАР 56
Переклад Валерії Богуславської

ОПІВНІЧНІ СЛОВА	57
<i>Переклад Валерії Богуславської</i>	
«Моя долоня вже забула...»	58
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	
«Червоний місячку...»	58
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	
«А тепер...»	59
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	

Авішолом фун Шілоах

БІЛЯ ПОХМУРОГО ЧЕРТОГУ	60
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	
ДОРОГА МОЯ, Я ПРОШУ ЛИШЕ ПОВЕРНУТИ МІЙ КАПЕЛЮХ	61
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	

Фелікс Хаймович

МІЙ ЗЕЛЕНИЙ РАЮ	62
<i>Переклад Анни Уманської</i>	
САМОТНІСТЬ.....	62
<i>Переклад Анни Уманської</i>	
СПІВАЄ МАТИ	63
<i>Переклад Анни Уманської</i>	
ЗАБУТИЙ КОЛОДЯЗЬ	63
<i>Переклад Анни Уманської</i>	
З ЦИКЛУ ОСІННІ МОТИВИ	40
<i>Переклад Анни Уманської</i>	

Велвл Чернін

І ПОКОЛІННЯ ПРИХОДИТЬ	65
<i>Переклад Петра Рихла</i>	
ЄВРЕЙ	65
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	
ОПІВНІЧНА ВАХТА	66
<i>Переклад Петра Рихла</i>	
«Караули змінюються біля брами...»	66
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	
І НІЧОГО НОВОГО ПІД СОНЦЕМ	67
<i>Переклад Юрка Прохаська</i>	
«Язики вогню піднімаються...»	67
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	
КРИЖАНІ ДРУЗКИ	68
<i>Переклад Юрка Прохаська</i>	
«Спитає дитина колись...»	69
<i>Переклад Велвла Черніна</i>	
Про авторів	70
Про перекладачів	78

ВІД УКЛАДАЧА

Історію нової єврейської літератури в цілому й нової єврейської поезії зокрема варто розпочинати з кінця XVIII століття. При цьому йдеться про літературу давньоєврейською мовою, яка нині називається івритом. Література, а особливо поезія ідишем, що був протягом багатьох сторіч повсякденною мовою мільйонів ашкеназьких, насамперед східноєвропейських євреїв, помітно відставала у своєму розвитку. Довгий час вона перебувала на межі між народною творчістю та справжньою авторською поезією. Тому історія сучасної ідишської поезії починається лише з 80-х років XIX століття. Її засновниками можна вважати уродженця Замостя Їцхока Лейбуш Переца (1852–1915), який є класиком як ідишської, так й івритської прози, уродженця єврейської сільськогосподарської колонії Бобровий Кут Херсонської губернії Шимона-Шмуела (Семена) Фруга (1860–1916), який писав вірші не тільки ідишем, а й російською.

З кінця XIX століття розвиток ідишської поезії, небезпідставно проголошеного ідеологами ідишизму (одним із яких був уже згаданий Їцхок Лейбуш Перец) «мовою єврейських народних мас», відбувався стрімко. Вже з початку XX століття ідиш перестав асоціюватися з «вуличним жаргоном». Найперше це сталося завдяки творчості уродженця села Івниця Волинської губернії

Хаїма-Нахмана Бяліка (1873–1934). Напередодні Першої світової війни поезія мовою їдиш впевнено освоїла технічний та ідейний інструментарій європейського й американського модернізму. Більше того, у багатьох сенсах їдишська література була першопрохідницею модернізму. Період між двома світовими війнами був епохою розквіту поезії мовою їдиш. Їдишем як повсякденною мовою тоді послуговувалося понад 10 мільйонів людей. Але Голокост призвів до знищення переважної більшості носіїв цієї мови у найбільших регіонах поширення, – Польщі, Україні, Білорусі, Литві, Латвії, Молдові, Бесарабії. Значна частина вцілілих євреїв переселилася після Другої Світової війни до країн нової еміграції та на історичну Батьківщину євреїв, де державною мовою став іврит, а їдиш зазнав юридично закріпленої дискримінації. В цих умовах передача їдишу від батьків до дітей виявилася вкрай ускладненою (у наш час вона продовжується природним шляхом практично лише у замкнених ультраортодоксальних релігійних громадах). Число повноцінних носіїв мови стало швидко скорочуватися при відході старших поколінь, соціалізація яких проходила ще до Голокосту.

Поприте, що в 50–80-ті роки в їдишській літературі ще було багато яскравих імен, все голосніше лунали заяви, що вона схожа на місто, в якому ніхто не народжується, а тільки вмирають. Однак виявилось, що це не зовсім так. Література мовою їдиш в цілому та їдишська поезія зокрема продовжують існувати та розвиватися й зараз, коли з природних причин пішли майже всі автори, які розпочали свою літературну кар'єру до Голокосту або згодом після нього.

Запропонована антологія дає можливість познайомитися зі сучасною поезією традиційною мовою східноєвропейських євреїв, поезією, що створюється буквально зараз,

МОЯ ПРОМОВА НА ВІДКРИТТІ

підніжжя пам'ятника
мандрілу,
що жив тут і залишив
на граніті
два червоні сліди:

– Е-Е-Е-а-а-а-а-а-а-а...

АНТИКВАРІАТ

Єврейський самовар, як відомо, – квадратний
і збитий з рейок.

І киплячий у ньому вміст
– лють і свист –
б'є зі щілин, як, бувало, дим виривався
з фортеці, у давнину, з недреманних грізних бійниць.
Тим часом як справжня Матрьона,
з мідними грудьми округлими
і окатистими боками – стоїть, підтанцьовуючи
посередині столу, чекаючи,
коли гості неквапливо розсядуться і, розстібнувшись,
розперезавшись, серце розчешуть
перед милим душі земляком – і тоді вже, братики,
там такий почнеться стриптиз...

Щодо мене, то я п'ю виключно пиво
з бляшаного чайника.

АННА ВІЗГОЙ

ДАЛЕЧИНІ

І якщо вже заморожені
Дистанції,
Холод дня
Сном проникнув уночі.

Ночі захиталися.
І хода розбилася
Об кам'яний фундамент дня.
Череп дня
Гаряче вривався у сон.

І якщо вже замерзло
Озеро мого сну,
Я бачу, як випливають
З мого сну
Лебеді золоті
Лебеді золоті.

* * *

Мій вірш кровоточить лютневими вітрами
Чорним Місяцем
Зрілою тугою

Він вирує і шумить як лютневі вітри
Чеканням
Ніжно-прохолодних гнізд

ФЕЛІКС ХАЙМОВИЧ

МІЙ ЗЕЛЕНИЙ РАЮ...

Мій зелений раю, славетний раю,
Мій слід губиться в очах зелених.
З давен з твоїми солов'ями
Дружу істинний сусід.

Не виживу без запахів солодких
Суниць, сосни, беріз та верб,
Без неба, що лягло у води блакить,
Яку доточує струмок.

Трава і сосни, які світять зеленню,
Вирослі на руїнах і золі,
Поки я живий на цій землі,
Я не дозволю спаплюжити ліс вогнем.

САМОТНІСТЬ

Коли здається пустокою світ байдужий,
І мертвий час ланцюгом хвилин кружляє,
Візьми косу, йди швидше на луг,
Косити, косити, поки є сили.
І, втомлений, впади на траву,
Вгору розкинутим, спітнілим обличчям,
І задивись на прозорі білі хмари,
Що над тобою пестять блакить.
Слухай пташиних пісень,
Відчуй, як вітер огортає траву,
Дивись, як павучок тягне нитки,

ПРО АВТОРІВ

Марина Алексєєва

Народилася в 1968 році в Ленінграді. Навчалася у Вестмінстерському Університеті. З 1992 року мешкає в Парижі. Дебютувала з віршами в паризькому журналі «Дер їдишер тамтам» у 2008 році. Публікувалася також у паризькому альманасі «Гілгулім» і в єрусалимському журналі «Їдишланд».

Шолом Бергер

Народився в 1973 році у Вашингтоні. За фахом – лікар. Двомовний (їдиш та англійська) поет. У 90-х роках почав публікувати вірші в нью-йоркському тижневику «Форвертс». У 2010 році вийшла його перша книга віршів «Зог хоч легавдл» (Скажи хоча б не поряд будь згаданий). Перекладач єврейської літератури англійською. Мешкає в Балтіморі.

Лев Берінський

Народився у 1939 році в Каушанах, Бессарабія. Публікував вірші російською з 50-х років. У 1954–1963 рр. мешкав у Донецьку. Дебютував з їдишемовними віршами в 1981 році в журналі «Советіш геймланд». У 1991 році репатріювався до Ізраїлю. Видав три книги поезій російською мовою та шість книг поезій їдишем – «Дер зунікер велтбой» (Сонячний світобуд, 1988), «Реднсбургер мікве» (Рендсбургер мікве, 1994), «Лібе-лідер» (Поезії про кохання, 1995), «Фішфанг ін Венеціє» (Рибаль-